

Remissvar

Jernkontorets diarienum: 06/23

Stockholm 2023-05-05

Klimat- och näringslivsdepartementet
Enheten för branscher och industri
kn.remissvar@regeringskansliet.se
agnes.nordwall@regeringskansliet.se.

Remiss: KN2023/02708

Yttrande över Förordning om netto-nollindustrin – Net Zero Industry Act

Jernkontoret tackar för möjligheten att yttra sig över rubricerade förslag. Vi hänvisar också till remissvar från Svenskt Näringsliv och SSAB.

Sammanfattning

Förslaget berör främst energirelaterade teknologier trots att dokumentets namn ger intryck av att omfatta hela industrin. Antingen bör titeln ändras eller omfattningen ökas.

Föreslagen definition av netto-nollteknologier omfattar enbart teknologier relaterat till energiproduktion, främst el och vätgasproduktion. Dessa bör istället benämnas netto-nollenergi-teknologier.

För att omfatta även övrig industri behöver förslaget kompletteras med en ytterligare del som omfattar netto-noll-industrieteknologier alternativt breddas till att inkludera hela värdekedjorna.

Teknikneutralitet är en grundläggande princip och att lagstiftaren inte ska peka ut viss teknologi. Förteckningarna över teknologier i art 3 och bilaga 1 bör ses som exempellistor (om de ska vara kvar) och inte begränsande förteckningar.

Vi stödjer kommissionens intention att driva på för att tillståndsprocesserna ska gå snabbare med förslag om "one-stop-shop" och tidsramar för tillståndsprocesser. Vi anser dock att tillståndsprocesserna måste effektiviseras och gå snabbare för all verksamhet samt att relaterad lagstiftning exempelvis industriutsläppsdirektivet, IED, måste revideras med utgångspunkt i att undvika detaljstyrning och minska den materiella omfattningen.

I ett specifikt svenskt perspektiv så finns stora risker med att ge vissa teknologier och projekt ett snabbspår i tillståndsprocessen eftersom det riskerar att annan verksamhet får en ännu långsammare process än idag och olika verksamheter är beroende av varandra. Det är oerhört allvarligt när svensk industri under lång tid påpekat vikten av att tillståndsprocesserna måste effektiviseras och gå snabbare.

Besöksadress
Kungsträdgårdsgatan 10

Telefon
08 679 17 00

E-post
office@jernkontoret.se

Organisationsnr
802001-6237

Postadress
Box 1721, 111 87 Stockholm

Webbplats
www.jernkontoret.se

Stålindustrins utgångspunkter

Stålindustrin har en central roll i omställningen för minskade utsläpp och ökad resiliens inom EU.

Stål ingår som material eller används för att tillverka de flesta produkter i samhället. Stål används för att bygga vindkraftverk och elektrolysörer som i sin tur förser stålindustrin med el och vätgas för stålproduktionen. För att lyckas med omställningen i tid så kommer alla sektorer behöva utvecklas, byggas om och växa parallellt. Omställningen sker inte i stuprör utan i samspel och interaktion. För all tillverkning av produkter är det därför viktigt att se till värdekedjan där alla olika delar är nödvändiga för att få till en effektiv produktion och en effektiv slutprodukt som i sig bidrar till minskade utsläpp vid användning.

Stålindustrin står också inför en omfattande omställning av produktionsprocesserna för att minska utsläppen av koldioxid vilket innebär investeringar i ny teknik och ökat beroende av fossilfri energi, framförallt el.

Svensk stålindustri har ambitiösa planer för att minska sina utsläpp och ligger långt fram i teknikutveckling med ny vätgasbaserad teknik för järnframställning, utveckling av biokol och biobaserad gas för framställning av järnpulver och att ersätta fossila bränslen med vätgas eller biobaserade bränslen.

Utvecklingen kräver forskning, utveckling och uppskalning av teknik. För detta ser vi behov av offentligt stöd för att minska trösklar i form av höga kostnader och risker. Dock ser vi med viss oro på den ökning av andra statsstöd som sker både inom EU och tex i USA. Det riskerar att skapa ojämlika förutsättningar beroende på olika staters förmåga och vilja att stödja sin industri. Det är i förlängningen inte gynnsamt för utvecklingen och konkurrenskraften.

Tillståndsprocesser för omställning av produktionsprocesser, ny elproduktion och nya kraftledningar är en flaskhals för omställningen. Effektivare och snabbare tillståndsprocesser för alla verksamheter har därför hög prioritet.

Syfte och omfattning

Förslagets titel "Net zero Industry act" ger ett intryck av att omfatta all industri. Det skulle också vara i linje med EU:s tidigare industristrategi som har ett tydligt värdekedjeperspektiv vilket är nödvändigt för att bibehålla en konkurrenskraftig industri inom EU och för att nå klimatmålen.

I artikel 1 anges att förordningens syfte är att;

- skapa ett ramverk för innovation och uppskalning av netto-nollteknologier som stödjer EU:s klimatmål till 2030 och 2050,
- säkra tillgång till netto-nollteknologier som behövs för att garantera ett stabilt energisystem i EU,
- bidra till kvalificerade jobb

Vi stödjer syftet men såsom förslaget är utformat så omfattas dock enbart teknologier som är relaterade till energiförsörjning och framförallt el. Det innebär att enbart den andra punkten i syftet hanteras av förslaget medan de övriga punkterna bara berörs delvis.

Om "Net zero Industry act" ska leva upp till sitt namn och uppfylla samtliga syften så måste omfattningen breddas till all industri för att stödja omställningen i hela värdekedjan så att klimatmålen kan nås.

Om nuvarande omfattning bibehålls så bör förordningens namn ändras så att det blir tydligt att det enbart handlar om "net zero energy technology products manufacturing"

Vi anser att förordningen ska omfatta all industri och bygga på behoven i hela värdekedjan.

Definition av netto-nollteknologier

Teknikneutralitet är en grundläggande princip som bör genomsyra all lagstiftning. Lagstiftaren bör undvika att peka ut vilka tekniker som ska användas eftersom detta ger inlåsningseffekter och bromsar utveckling och innovation. Vi motsätter oss därför att kommissionen här valt ut vissa teknologier, i artikel 3, och gjort en ytterligare mer begränsad lista för strategiska teknologier i bilaga 1. De teknologier som anges i artikel 3.1.a bör betecknas netto-noll-energiteknologier för att tydliggöra att det enbart handlar om energirelaterade teknologier.

För stålindustrin är energiförsörjning och specifikt tillgång till el och vätgas kritiska förutsättningar för att kunna genomföra klimatomställningen. Vi ser tydliga behov av ökad produktionskapacitet för till exempel elektrolysörer och det kan naturligtvis vara positivt om produktion av olika teknisk utrustning för energisystemet finns inom EU. Vi ställer oss ändå tveksamma till kommissionens förslag om mål för produktionskapacitet. Lagstiftaren bör däremot underlätta för utbyggnaden genom att förenkla regelverk, effektivisera tillståndsprocesser och stödja forskning och innovation så att sektorn kan möta marknadens efterfrågan.

Definitionen av netto-noll-energiteknologier i artikel 3 omfattar en relativt bred grupp av energirelaterade teknologier som krävs för att kunna öka energi- och elproduktion i EU. Dock saknas t.ex. teknologi för framställning av bioenergi och bioråvaror för industriella behov vilket också är nödvändigt för hela klimatomställningen. Detta visar på bristen med att peka ut vissa teknologier. För att relatera till förordningens syfte om ett stabilt energisystem, och särskilt ur ett samlat elsystemperspektiv, är det inte säkert att gynnande av viss teknologi leder till största kostnadseffektivitet eller leveranssäkerhet. Tekniken kommer att utvecklas kontinuerligt och hela systemet i en iterativ process. Större flexibilitet är därför nödvändig, och man bör snarare se till vilka förmågor och nyttor elsystemet som helhet ska leverera. Bristen på helhetssyn blir än tydligare när man ser den ännu mer begränsade listan i bilaga 1 för strategiska teknologier. Förteckningar över teknologier (både i art 3 och bilaga1) bör ses som exempel och inte utesluta andra teknologier.

För att uppfylla förordningens hela syfte behöver förslaget kompletteras för att omfatta även annan industriteknologi. Det kan göras genom att addera ytterligare en definition av netto-noll-*industriteknologier* som pekar på teknologier som specifikt bidrar till minskade utsläpp. Dock finns en risk att återigen begränsa utveckling och innovation genom att peka ut teknologier. Det är att föredra att istället avstå från att definiera teknologier och fokusera på att föreslagna åtgärder ska genomföras brett i hela värdekedjan.

Tillståndsprocesser - allmänt

Vi välkomnar Kommissionens intention att åstadkomma effektivare och kortare tillståndsprocesser som bottnar i en insikt om att tillståndsprocesserna är en kritisk flaskhals för klimatomställningen och industrins utveckling i hela EU och inte minst i Sverige. Vi ser stora potentialer till effektivisering om kommissionen och lagstiftarna till fullo tar konsekvenser av den insikten även när det gäller ändringar och genomförande av annan lagstiftning inom miljöområdet. Tyvärr ser vi i pågående lagstiftningsarbeten, t.ex. revideringen av IED, att utvecklingen går i rakt motsatt riktning med ökande detaljkrav, reglering av fler parametrar och styrning av teknikval och därmed begränsningar av innovationskraften. Olika implementering i medlemsstaterna ökar komplexiteten och leder till osäkerhet, stora resursinsatser och långa ledtider. Problemet är både handläggningen hos myndigheter och de materiella kraven i miljölagstiftningen såsom IED, EU:s ramdirektiv för

vatten; och nationell lagstiftning. Om man vill nå en reell lösning på problemen måste man också inkludera denna helhet och inte bara se till en del av processen.

I en svensk rättslig kontext är det även mycket svårt att förutse hur ett snabbspår i tillståndsprocesser för utvalda teknologier skulle kunna fungera och om det överhuvudtaget är realistiskt att lösa inom ramen för prövningar i mark- och miljödomstolen. Det skulle eventuellt kräva att just dessa tillståndsprocesser inte går in i den samlade svenska prövningen, men detta behöver analyseras noggrant. Vi ser dock att ingen sådan konsekvensanalys har gjorts.

Eftersom olika verksamheter hänger ihop i värdekedjan så måste man lösa problemet för alla och inte bara välja ut några få specifika verksamheter som ska få förtur eller specialspår. Det finns uppenbara risker att myndigheternas resurser inte hänger med och om det går snabbare för någon så går det långsammare för någon annan. Det finns också risker att den här typen av EU-förslag omkullkastar eller fördröjer pågående nationellt arbete för att effektivisera de svenska tillståndsprocesserna.

Tillståndsprocesser – specifika förslag

Vi tillstyrker idén om "one stop shop" (art 4) för att understödja, koordinera, och pröva ärenden. Den ansvariga myndigheten bör också se till att de delar av tillståndsprocessen som berör olika myndigheter kan ske parallellt för att undvika tidsspill. Det är också bra att myndigheten ska göra en tydlig tidsplan för hela processen (art 6.7).

Vi ser generellt positivt på förslag om tidsramar för hur långa processerna får vara (art 6). Eftersom förslaget endast omfattar energirelaterad teknologi så föreslås tidsramar relaterat till effekt i GW. Vi ser inte varför detta har någon relevans ens för förslagets begränsade teknologier och än mindre för en bredare grupp av verksamheter. Tidsgränserna skulle istället kunna relatera till typ av verksamhet, eventuellt kopplat till verksamhetskoder, för att få enhetlig hantering mellan olika länder. Det kan också vara mer relevant att ha tidsgränser för olika delar av tillståndsprocessen i stället för en ram för helheten. I artikel 7 föreslås en tidsgräns för hanteringen av miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) vilket är ett bra exempel.

Vi ser också positivt på att myndigheten ska ange omfattning av MKB för att minska osäkerheten om vad som ska ingå i ansökan (art 7.1). Det understryks också i inledningspunkt 57 att verksamhetsutövaren och myndigheten ska komma överens om omfattningen av den samlade bedömningen för att undvika onödiga kompletteringar.

Strategiska projekt

Kommissionen föreslår ytterligare åtgärder för att gynna så kallade strategiska projekt. Företagen måste ansöka om att bli ett strategiskt projekt och få då ytterligare kortare tidsramar för tillståndsprocessen och högsta prioritet hos myndigheterna i det fall nationell lagstiftning ger den möjligheten. Projekten kan också klassas som överskuggande allmänintresse (overriding public interest) men bara om berörda direktiv ändå är uppfyllda. Vi ställer oss tveksamma till nyttan av att definiera vissa strategiska projekt. Fördelarna, som de beskrivs i förslaget, är inte särskilt stora, det krävs en ansökan som också tar tid att ta fram och få godkänd, och kriterierna för bedömningen är ganska luddiga. Prioritering av vissa projekt riskerar att andra projekt får långsammare handläggning. Det är samtidigt viktigt att förutsättningar för ev. prioritering är så lika som möjligt mellan olika medlemsstater. Vi avstyrker förslagen relaterade till strategiska projekt.

Offentlig upphandling

Grunden för offentlig upphandling bör vara en avvägning mellan pris, kvalitet och andra hållbarhetsaspekter som är relevanta för den önskade produkten. Kommissionens förslag ger intryck av att vara för detaljerade vilket riskerar att ytterligare komplicera processen.

Kompetens

En förutsättning för att stålindustrins företag ska kunna verka i, växa och investera i Sverige är att det finns tillgång till rätt kompetens. I tekniksiftet mot nettonoll produktion och för att kunna vidareutveckla produkter för minimal miljöpåverkan även i användarledet, kommer dessutom nya kompetenser behövas. Här behövs det aktiviteter på bred front, bland annat ökad attraktivitet för STEM-utbildningar, relevanta fort- och vidareutbildningar för yrkesverksamma och en öppen och rörlig arbetsmarknad både inom och utom EU.

Styrning

I artikel 30 står att medlemsstaterna ska ta hänsyn till denna förordning när de rapporterar sina energi- och klimatplaner. Det förutsätter att förordningen breddas till att omfatta även övrig industri för att inte nationell klimatpolitik missgynnar industrin omställning mot minskade utsläpp.

Jernkontoret

Annika Roos
Verkställande direktör

Helén Axelsson
Energi- och miljödirektör